

Bölüm 6

DİYARBAKIR'IN SEBZECİLİK POTANSİYELİ

Vedat PİRİNÇ¹

Erhan AKALP²

GİRİŞ

Sebzeler; insan beslenmesindeki önemi, tarım arazilerinin ekonomik olarak kullanılmasına katkıları ve en önemlisi de Dünya ve Türkiye ekonomisindeki yeri nedeniyle çok önemli bir gelir kapısıdır. Özellikle teknik ve ekonomik düzeydeki çalışmaların her geçen gün artması nedeniyle bu ürünlerin üretiminin artırılması ve ürünlerin en iyi şekilde değerlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Dünya genelinde kaliteli ve verimli ürün yetiştiriciliğine yönelik yapılan çalışmalar ülkemizde de önemli seviyelere ulaşmasına imkân tanımıştır. Ülkede sebze üretim modelleri ve sebze yetiştiriciliği sürekli değişme ve artma eğiliminde yer almıştır.

Türkiye 51,6 milyon ton yaş sebze ve meyve üretimini gerçekleştirerek Dünya sıralamasında %2,5 oranı ile üçüncü sırada yer almaktadır (FAO, 2021). Türkiye'nin coğrafik koşulları tüm sebze çeşitlerinin yetiştirilmesine olanak tanımaktadır. Diyarbakır ili de sahip olduğu avantajlı iklim yapısı ile sebze yetiştiriciliğinde önemli konumda yer almaktadır.

Karasal iklimin özelliklerinin az oranda değişip Akdeniz ikliminin de hissedildiği Diyarbakır'da, kış mevsimi Doğu Anadolu'daki gibi soğuk geçmemektedir. İlde kış mevsiminden yaza geçiş birdenbire olmaktadır ve bölge halkının genel tabiri ile ilkbahar dönemi belirsizdir. İlde ortalama 4 ay yüksek sıcaklıklar hissedilmektedir. Özellikle Temmuz ve Ağustos ayları çok sıcak olup termometrenin 46°C'yi göstermektedir. Bu nedenle Diyarbakır ilinde sonbahar ve ilkbahar dönemlerinde özellikle salata grubu sebzeleri başta olmak üzere serin iklim sebzelerinin üretimi yoğunudur. Dünya kültür mirasına giren Hevsel bahçelerinde sonbahar ve ilkbahar dönemlerinde marul, roka, tere, maydanoz, nane gibi sebzelerin üretimi yoğun olarak yapılmaktadır. Yaz aylarında ise bölgede domates, biber, patlıcan, karpuz, kavun ve hıyar gibi sıcak iklim sebzelerinin üretimi ticari boyutta önemli miktarda yapılmaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, vedpir@dicle.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9701-2240

² Arş. Gör., Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, erhan.akalp@dicle.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3471-8996

gelişmesiyle birlikte ihtiyaç duyulan gübrenin sağlanması mümkün olacaktır. Diyarbakır'da birçok yerde özellikle kırsal yörelerde geleneksel tarım sistemi ile üretim yapılmakta ve geleneksel tarımdan ekolojik tarıma geçilmesi daha kolay olmaktadır. Hem dağlık yörelerdeki üreticilerin gelir düzeyini yükseltmek hem de kimyasal ilaç kullanımını azaltmak için organik tarım desteklenerek yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle kuzey ilçelerde (Çüngüş, Çermik, Dicle, Lice, Kulp) kısmen yüksek rakımlarda bulunan ve ilaç ve gübre kullanımının hemen hemen hiç olmadığı tarım alanlarında organik tarım potansiyeli çok yüksektir. Ayrıca Karacadağ Bölgesindeki taşlık alanların temizlenmesi sonucu ortaya çıkan topraklar organik tarım için büyük bir fırsata dönüştürülebilir (Anonim 2006).

İlin iklim değerleri dikkate alınarak örtüaltı tarımının geliştirilmesi düşünülebilir. Bu açıdan ısıtma olmaksızın sonbahar ve ilkbahar dönemlerinde vejetasyon süresi kısa olan sebze türleri (hıyar gibi) ve bazı yazlık sebze türlerinde pazara erken ürün sunmak örtüaltı sebzeçiliği ile erkencilik sağlanabilir. Ancak örtüaltı (sera ve tüneller) tarımında ve açıkta yetiştiricilikte kullanılmak üzere bölge ihtiyacının karşılanması amacıyla fide üretimi sera veya tünellerde yapılabilir. Diyarbakır ili fide ihtiyacını bölge dışından (Adana ve Antalya) karşılamaktadır çok az miktarda üretimi il içinde gerçekleştirilmektedir. İl de fidecilik tarımsal bir sektör olarak geliştirilebilir ve ismine doğru hazır fide üretimi ticari olarak profesyonel bir şekilde başlatılabilir. İlin Kuzey Irak başta olmak üzere diğer bölge ülkelerine yakınlığı nedeniyle sebzeçilik alanında yapılacak tüm üretim modellerinden elde edilecek ürünün değerlendirilmesi açısından büyük bir "Pazar Potansiyeline" sahip olduğu düşünülmektedir. Yukarıda belirtilen tüm faktörler dikkate alındığında İl mikro ve makro projelendirmelerle kalkınmada örnek bir model sergileyebilecek ve bölge tarımına da öncülük edebilecek bir potansiyele sahiptir.

KAYNAKLAR

- Anonim 2006. Diyarbakır master planı
DEMİR, İ., 1974. Bitki Islahı Ege Üniversitesi. Bornova, İZMİR
FAO, 2021. <https://www.fao.org/faostat/en/#home> Erişim tarihi: 19.07.2023
TUİK, 2022: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>.
Pirinç, V., & Akalp, E. (2023). Dünya ve Türkiye'deki Sebze Üretim Potansiyelinin İncelenmesi. *Euroasia Journal of Mathematics, Engineering, Natural & Medical Sciences*, 10(29), 185–194.
Pirinç V, Akalp E. (2022). Türkiye ve Diyarbakır Örtüaltı Potansiyelinin Karşılaştırılması. *Bahçe*, 51(Özel Sayı 1), 273 - 280.